

Ο ΦΑΥΛΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (του Αλέξανδρου Κόρπα- Πρελορέντζου)



Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που έχει ξεσπάσει από το 2007 στην Αμερική και μεταφέρθηκε στην ευρωζώνη το 2008 θεωρείται η μεγαλύτερη πρόκληση των οικονομολόγων για τη χάραξη πολιτικής μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η συγκεκριμένη

κρίση έφερε στο προσκήνιο θεωρίες οι οποίες πηγάζουν από το κραχ του '30, υπενθυμίζοντας ότι η οικονομική ύφεση είναι ένα επαναλαμβανόμενο φαινόμενο.

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα λόγω της κρίσης, επαναφέρονται θεωρίες που επικρίνουν το υπάρχον οικονομικό μοντέλο, την ελεύθερη αγορά και το μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθείται. Αυτές οι θεωρίες περιστρέφονται γύρω από την αναζήτηση εναλλακτικών μορφών βιώσιμης οικονομίας, κοινωνικής ευημερίας και οικολογικής ισορροπίας. Πολλές από αυτές, όπως αποανάπτυξη, μηδενική ανάπτυξη, ευημερία χωρίς ανάπτυξη κ.ο.κ., είναι πλέον γνωστές σε αρκετούς ανθρώπους και ήδη σε πολλές χώρες της νότιας Ευρώπης έχουν γίνει πολιτικό σλόγκαν.

Οι υποστηρικτές της αποανάπτυξης άρχισαν να εμφανίζονται από τη δεκαετία του '70 και συγκεκριμένα μετά την έκθεση της Λέσχης της Ρώμης»(1972), γνωστής και ως «τα όρια της ανάπτυξης». Στην ουσία ήταν μια προσπάθεια μέτρησης της καταστροφής του πλανήτη από τον άνθρωπο, καταλήγοντας ότι η ανάπτυξη της οικονομίας και του πληθυσμού θα πρέπει να παραμείνει μέσα στη φέρουσα ικανότητα του πλανήτη. Ο εμπνευστής της αποανάπτυξης είναι ο Νίκολας Γκεορκέσκου – Ρέγκεν οποίος ήταν μέλος της Λέσχης της Ρώμης και αποχώρησε

διότι δεν πίστευε στη βιώσιμη ανάπτυξη που πρότειναν τα άλλα μέλη της λέσχης, με σκοπό τη σωτηρία του πλανήτη. Ο Γκεορκέσκου – Ρέγκεν πρότεινε ως λύση τη μηδενική ανάπτυξη, εξηγώντας μέσω του νόμου της εντροπίας ότι, ακόμα και αν οι άνθρωποι έχουν στόχο τη μη μόλυνση του περιβάλλοντος από την οικονομική δραστηριότητα, λόγω του ίδιου του οικονομικού συστήματος θα υπάρχει πάντα αύξηση της εντροπίας.

Το 2008 στο Παρίσι δόθηκε ο ορισμός για την αποανάπτυξη, αναφέροντας την ταυτόχρονη μείωση των ποσοστών των αγαθών που παράγονται και καταναλώνονται, μεταβαίνοντας εθελούσια σε μια κοινωνία συμμετοχική, δίκαιη και οικολογικά βιώσιμη. Ο Λατούς, αναφερόμενος στην αποανάπτυξη, θεωρεί ότι στηρίζεται σε 8 πυλώνες:

1. στην επαναξιολόγηση
2. στην ανακύκλωση
3. στην επανατοπικοποίηση
4. στη δημιουργία νέων αξιών
5. στη δημιουργία νέων νοημάτων
6. στον περιορισμό
7. στην αναδιάρθρωση
8. στην αναδιανομή

Όμως, πολλοί οικονομολόγοι, ιδιαίτερα αυτοί που είναι προσηλωμένοι στο δόγμα «ανάπτυξη για την ανάπτυξη» και στο φαντασιακό της, πιστεύουν ότι η αποανάπτυξη είναι μία πρόταση ουτοπική. Ως επιχείρημα, χρησιμοποιούν την άποψη ότι το μοντέλο της αποανάπτυξης θα αύξανε τα ποσοστά ανεργίας. Επιπλέον, θεωρούν ότι η πρόταση της αποανάπτυξης είναι ένα παλιό κρασί σε νέο μπουκάλι, δεδομένου ότι οι θεωρίες που κουβαλάει, γύρω από τους φυσικούς πόρους, εξαλείφονται από την ανάπτυξη της οικονομίας στο καπιταλιστικό μοντέλο και το

σύστημα της αγοράς. Για αυτόν το λόγο, πολλοί υποστηρικτές της αποανάπτυξης, όπως ο Λατούς, πιστεύουν σε ένα μοντέλο ανάπτυξης πέραν του καπιταλισμού ή καλύτερα ασκώντας κριτική στο «πνεύμα του καπιταλισμού».

Οι εναλλακτικές πολιτικές, πέρα από τον καπιταλισμό, για την οικονομική οργάνωση μιας κοινωνίας που έχει αναδείξει η ιστορία, είναι του κομμουνισμού, όπου, κατά τον Κάρολο Μαρξ, η μετάβαση σε μία σοσιαλιστική κοινωνία θα επιτύχει μέσα από την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής από τους εργάτες. Από την άλλη μεριά, υπάρχουν οι λεγόμενοι ουτοπιστές – σοσιαλιστές, όπως οι Ρόμπερτ Όουεν, Κάρολος Φουριέ κ.α, οι οποίοι προώθησαν πρωτοποριακές ιδέες για την εποχή τους, όπως η μείωση του χρόνου εργασίας, η αύξηση των μεροκάματων, η παράκαμψη των μεσαζόντων στο εμπόριο κ.α. Οι αξίες της συνεργατικής οικονομίας, όπως οι αμεσο-δημοκρατικές σχέσεις των εργαζομένων, η αλληλεγγύη, η μη επιδίωξη κέρδους και η αυτοδιαχείριση της παραγωγής, παρουσιάζουν ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης, ιδιαίτερα συλλογικό και οριζόντιο. Επιπλέον, υπάρχει και μία άλλη σοσιαλιστική θεωρία που αναπτύχθηκε με τη πάροδο του χρόνου, και δεν έχει φωτιστεί αρκετά. Αυτή η θεωρία βασίζεται στον Σίλβιο Γκέσελ που θεωρείται νομισματικός και κοινωνικός μεταρρυθμιστής. Ο Γκέσελ που αυτοαποκαλούνταν σοσιαλιστής, επηρεασμένος από τις θεωρίες του Προυντόν, πίστευε σε μία μη καπιταλιστική οικονομία της αγοράς και πρότεινε την ιδέα του την περίοδο της κρίσης της Αργεντινής 1880, η οποία ήταν η δημιουργία νομισμάτων με προγραμματισμένη λήξη.

Όσο αφορά λοιπόν την αποανάπτυξη, θα μπορούσαμε να πούμε ότι περιέχει από οικονομική οργάνωση μιας κοινωνίας και τις τρεις παραδόσεις περί σοσιαλισμού. Βέβαια, ο Λατούς κάνει λόγο για έναν πρώιμο σοσιαλισμό, κριτικάροντας την εκβιομηχάνιση και τη νεωτερικότητα. Επιπλέον, πρέπει να συνυπολογιστούν και οι θεωρίες γύρω από τους γεωφυσικούς πόρους. Η ανάπτυξη, και ιδιαίτερα μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα, εκμεταλλεύεται τους φυσικούς πόρους ως δωρεάν πρώτη ύλη. Η πρόταση λοιπόν της

αποανάπτυξης περιστρέφεται γύρω από την επιστροφή των ανθρώπων στα κοινοτικά πλαίσια. Δηλαδή, σε μία πλήρη επιστροφή του μετασχηματισμού της κοινωνίας σε κοινωνικές σχέσεις οριζόντιες και αλληλέγγυες και με ένα οικονομικό σύστημα μικρότερης κλίμακας, χωρίς κοινωνικές ανισότητες και οικολογικές επιβαρύνσεις. Μία επιστροφή πολιτιστική και πολιτισμική, σε αυτό που ονομάζουμε «το μικρό είναι όμορφο», όπου οι σχέσεις των ανθρώπων, αλλά και η οικονομία, θα λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Με δυνατότερη τη δημιουργία μιας εκδημοκρατισμένης κοινωνίας, όπου θα ξαναβρούμε και θα ξαναγαπήσουμε τις παραδόσεις μας. Ο Ιβάν Ίλιτς, επίσης, μας θυμίζει ότι δεν μπορεί να επέλθει δημοκρατία μέσα στον καπιταλισμό, με αποτέλεσμα να αναζητούνται δημοκρατικότερες «ουτοπίες». Πολλοί πιστεύουν ότι αυτή η επιστροφή προς τα πίσω και η μετάβαση σε μετακαπιταλιστικές οικονομίες, μπορεί να επέλθει μόνο από τα κάτω.

Στη χώρα μας, όπου τα τελευταία πέντε χρόνια η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, αναζητούνται λύσεις εντός της νομισματικής ένωσης, κλείνοντας όμως το μάτι σε θεωρίες επιστροφής σε εθνικό νόμισμα. Παράλληλα, λόγω των πολιτικών λιτότητας, η μείωση της κατανάλωσης έχει προέλθει από τα πάνω προς τα κάτω, δημιουργώντας ένα είδος αναγκαστικής αποανάπτυξης, όπου, σε ατομικό επίπεδο, πολλοί άνθρωποι μπήκαν στη λογική της επαναξιολόγησης και της προσωπικής κριτικής, ακολουθώντας διαφορετικούς τρόπους ζωής, περισσότερο λιτούς και απλούς. Έτσι, λοιπόν, πολλοί πιστεύουν ότι η κρίση μπορεί να ωθήσει στον μετασχηματισμό της κοινωνίας, αξιοποιώντας την ως ευκαιρία και δημιουργώντας νέες διαδικασίες από τα κάτω. Αυτήν τη στιγμή στη χώρα μας υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες βάσης, συλλογικότητες, τοπικά νομίματα, ανταλλακτικά παζάρια και γενικά πολλά εγχειρήματα που λειτουργούν στη βάση της αλληλεγγύης και της αλληλέγγυας οικονομίας. Όπου, για την αποανάπτυξη, η αλληλέγγυα οικονομία θα μπορούσε να είναι το οικονομικό μοντέλο μετάβασης σε μια κοινωνία αποανάπτυξης. Βέβαια, όλα αυτά τα εγχειρήματα και πρωτοβουλίες δεν αναφέρουν ότι στοχεύουν στην αποανάπτυξη, αλλά βρίσκονται πολύ κοντά

στην κουλτούρα της. Αν η αποανάπτυξη είναι η απάντηση στην οικονομική κρίση, θα πρέπει να περιμένουμε να δούμε την εξέλιξή της στην ελληνική κοινωνία. Πάντως, η αρχή έγινε.

Πηγή/φωτογραφία: Άρδην-Ρήξη, ardin-rixixi.gr

Από: Εναλλακτικός, enallaktikos.gr